

NADER BEKEKEN, februari 2009 (uit: Kroniek)

Een onbegrijpelijke benoeming

Graag nemen we de TU in Kampen in bescherming tegenover onbillijke kritiek. Helaas is er nu aan kritische vragen richting Kampen niet te ontkomen. En wel in verband met de benoeming van dr. Stefan Paas als universitair docent aan onze universiteit.

Personalia

Wat betreft persoon en taak van dr. Paas neem ik de volgende info over van de site van de TU:

De Theologische Universiteit Kampen heeft Dr Stefan Paas te Amsterdam per 1 januari a.s. benoemd tot Universitair Docent (met een fte-omvang van 0,4). Het is de bedoeling dat hij de leiding op zich neemt van het masterprofiel 'Missionaire Gemeente'. Dit is een variant binnen de al bestaande 1-jarige master aan de TU Kampen die zal starten per 1 september 2009. Deze opleiding zal gericht zijn op ontwikkeling van en toerusting voor missionair gemeente-zijn in de actuele situatie van de kerk in de Westeuropese samenleving. De opleiding richt zich op studenten van binnen en buiten de Gereformeerde Kerken.

Stefan Paas zal dit werk combineren met theologische advisering en dienstverlening ten behoeve van de Deputaten voor Toerusting van de Evangeliserende Gemeente (GKv), die mede bij deze aanstelling betrokken zijn. Begonnen en gepromoveerd als Oudtestamenticus, heeft Stefan Paas zich de afgelopen jaren ontwikkeld als een opvallend specialist in het aandachtsveld van de missionaire gemeente. Hij is gedurende 7 jaar evangelisatieconsulent van de CGK geweest. Hij kent de concrete praktijk van het missionaire gemeentewerk en gemeentestichting en is auteur van o.m. 2 boeken op dit terrein en medeauteur van het nieuwe handboek voor missionaire gemeenschapsvorming dat eind november verschijnt. Hij is lid van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Amsterdam.

Schriftkritiek

Deze info klinkt onschuldig. Toch is hier reden tot zorg. In 1998 promoveerde dr. Paas op het onderwerp *Schepping en oordeel. Een onderzoek naar scheppingsvoorstellingen bij enkele profeten uit de achtste eeuw voor Christus* (Heerenveen 1998). Hoe je het ook draait of keert, hierin komt schriftkritiek aan de oppervlakte. De Israëlieten zouden zich etnisch en cultureel niet van de Kanaänieten hebben onderscheiden, maar zich uit hen hebben ontwikkeld. De verhalen van uittocht en intocht zijn theologische reflectie, al staan zij niet helemaal los van de gebeurtenissen. Het scheppingsgeloof in Israël heeft Kanaänitische wortels en is mogelijk beïnvloed door Egyptische voorstellingen. Zelfs Israëls Godsgeloof schetst Paas op godsdiensthistorische manier. JHWH was hoogstwaarschijnlijk een Israëlitische afsplitsing van de Kanaänitische El.

'We mogen ervan uitgaan, gezien de resultaten van het nieuwere onderzoek, dat Israël aanvankelijk een Kanaänitisch volk was, dat naast andere goden El vereerde. In de loop van de 12^e eeuw werd de basis gelegd voor Israëls latere functioneren als zelfstandige natie. De komst van een 'exodusgroep', die mogelijk voor een deel bestond uit religieuze

ijveraars, is daarbij waarschijnlijk een stimulerende factor geweest (S. Paas, *Schepping en oordeel*, p. 332).

Tot op heden heeft dr. Paas niet openlijk afstand genomen van deze opvattingen. Zijn artikel *Schepping en historiciteit. Een reis door literatuur en natuur* (in: *Wapenveld*, oktober 2001) getuigt daar in ieder geval niet van, integendeel, al is de toon gematigder.

In 2003 verscheen een Engelse editie van zijn proefschrift. In hoeverre daarin inhoudelijke wijzigingen zijn doorgevoerd, is mij niet bekend. In ieder geval zal de *principiële* stellingname niet wezenlijk veranderd zijn. Dat blijkt uit een artikel van dr. Paas in *Theologia Reformata* van december 2003 (jaargang 46, nr. 4, p. 308v): ‘Het Oude Testament als religieus document’. Daarin verwijst Paas zowel naar de Nederlandse als Engelse editie van zijn proefschrift. Paas blijft een wettige plaats voor de godsdiensthistorische aanpak claimen. Dán mag je best zeggen dat JHWH een afsplitsing is van El. Je hebt het niet over God, maar over Israëls godsdienst. ‘Het is enkel een constatering dat aan JHWH in de religieuze geschiedenis van het volk Israël voor een belangrijk deel dezelfde eigenschappen werden toegeschreven door Zijn vereerders als aan El en dat de Kanaänitische El-dienst daarbij historische prioriteit had’ (p. 313).

‘Ik denk dat we ons serieus moeten afvragen in hoeverre het Oude Testament ons bijvoorbeeld in de wetgeving meer een profetisch ideaal schildert dan historische werkelijkheid en dat in de historische boeken bepaalde ‘historische vertekeningen’ niet zozeer geschiedvervalsing zijn, maar een profetisch oordeel over een bepaalde praktijk, gegoten in een tendentieuze beschrijving’ (S. Paas, *TR, a.a.*, p. 314)

Kortom: ‘De godsdienstgeschiedenis is echter niet zonder betekenis voor de theologie. Vrij algemeen wordt tegenwoordig aangenomen dat de godsdienst van het Oude Testament (een strikte verering van JHWH alleen) niet samenviel met de godsdienst van het historische Israël in de periode die door het Oude Testament wordt beschreven. Met andere woorden, het Oude Testament is het document van het geloof van een bepaalde groep in Israël. Het verraadt keuzen en selectie, ontwikkeling, afwijzing en kritiek’ (p. 324). Godsdiensthistorisch gezien verschilde Israël niet zoveel van de omringende volken als weleens wordt gedacht. ‘Het lezen van de Bijbel als bronnenboek voor de religie van Israël heeft zijn eigen legitieme plaats. De bijbelschrijvers leefden in een bont godsdienstig klimaat waarin zij keuzes maakten. Die keuzes hebben hun weerslag gekregen in de Bijbel’ (p. 326). Voor wat de bijbelse theologie betreft dienen christelijke theologen zich in principe aan te sluiten bij het standpunt van de bijbelschrijvers zelf.

Kortom, de godsdienstgeschiedenis beschrijft hoe een godsdienst zich feitelijk ontwikkeld heeft. Je rekent ook niet met bovennatuurlijke factoren, je kijkt alleen hoe het (volgens jouw reconstructie) gegaan is. Dan is wat Israël betreft het Oude Testament maar één van de bronnen. De feitelijke gang van zaken kan afwijken – wijkt ook inderdaad af - van wat er in het Oude Testament gezegd wordt. Geen nood, als *theoloog* weet je dat de God van het Oude Testament in die feitelijke gang van zaken de hand heeft gehad, want de Geest schrijft zijn wegen nu eenmaal *in* de tijd. Maar voor een betrouwbare beschrijving van de feiten moet je niet in het Oude Testament zijn. Het laat zich allemaal moeilijk combineren met wat we als Gereformeerde Kerken over de Schrift belijden in art. 2 tot 7 NGB.

Onaanvaardbaar

Dat maakt deze benoeming onbegrijpelijk. Je mag aannemen dat dr. Paas als universitair docent zijn trouw aan de gereformeerde belijdenis met zijn handtekening dient te bekrachtigen. Hier is een onaanvaardbare tegenstrijdigheid tussen het één en het ander. Ook al geeft dr. Paas geen onderwijs in vakken die direct betrekking hebben op de omgang met en uitleg van de Schrift, van docenten aan onze TU mag hoe dan ook verwacht worden dat zij confessioneel betrouwbaar zijn. En zich bij élk vak aan de Schrift als Gods onfeilbaar geïnspireerd Woord gebonden weten. Trouwens, als het gaat over (instructie inzake) missionair gemeente-zijn en dus over het uitdragen van Gods Woord – over wélk Woord van God heb je het dan?

Daarom zal het zaak zijn dat er vanuit de TU opening van zaken gegeven wordt. Is dr. Paas inmiddels van mening veranderd? Laat dat dan alsjeblieft publiek gezegd worden. Bij de tot nu toe niet herroepen opvattingen van dr. Paas ontbreekt bij hem de waarborg voor confessioneel betrouwbaar onderwijs. En juist daarvoor hebben de kerken een eigen opleiding tot de dienst van het Woord.